Ч. 243 (10.626). Львів, пятниця 30. жовтня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.

Конто почт. щад. 143.322.

Адреса для телеграм: „Діло" Львів.

Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 СОТ.

Політична кріза у Франції.

Недискретна сцена. — Примушена димісія. — Хто буде наслідником? — Тягарі війни.

Ах! ці гроші! — мусів повторяти французький премієр, Пенлеве, зрівноважений дипльомат і великий математик, коли проходов з першого обурення, яке довело його до гострої виміни думок з міністром фінансів Кайо. Суперечка на засіданні ради міністрів з особистими докорами! Ще й при свідках за дверима — журналістами, які чули піднесений тон і лапідарні вислови. Пів години пізнійше Париж уже знав, що за якісь дві години пізнійше буде офіціяльно проголошена димісія кабінету Пенлеве.

Вийшов урядовий комунікат і заперечив, що на засіданні ради міністрів прийшло до бурхливих сцен. Правди було в цьому стільки, що згадана бурхлива сцена трапилась безпосередно перед засіданням. Пенлеве був невдоволений деякими місцями у промові Кайо, виголошеній на провінції на публичних зборах, де міністр фінансів, з вродженою собі різкістю зясував деякі недискретні факти загального положення. Пенлеве домагався від Кайо зголосити свою димісію. Кайо, вражений у своїм самолюбстві, прорвався з обуреною щирістю, що ця пропозиція є наслідком ведених интриг проти його особи. Адже уряд знав давно про його пляни санації, а нині, коли він, Кайо, хоче їх здійснювати, хоче його позбутись. Кайо відмовився покинути своє становище і цим приневолив Пенлеве зголосити димісію всього кабінету.

Ця димісія не буде поладнана легко. Франція переживає загальну внутрішню крізу, яка, як звичайно в таких випадках, загострює взаємини між партіями. Кабінет Пенлеве, який мав загальне довіря і чималу піддержку партій, мав до діла: з двома преважкими проблемами з війною в кольоніях (Мароко та Сирії) і з боротьбою з фінансовою скрутою. Його наслідники мало мають даних, щоби приноровити до виснаженого франка методи відмолодження проф. Воронова, а підписати мир з Абд-ель-Крімом це хіба добрий засіб, щоби зеднати собі симпатії вулиці, яка не журиться тим, що буде за пів року.

Видавалось би, що наслідником Пенлеве повинен бути переможець з Льокарно — Бріян. Одначе Бріян не є людиною „картелю", він сам почуває, що на піддержку партій рахувати не може. Поворот до уряду Ерріо означав би розбудження попередніх політичних пристрастей: боротьбу з сенатом, з церквою, з Альзацією. Найважше найти заступника на місце Кайо. Сам Кайо не може рахувати на піддержку ні правиці, ні лівиці. Занадто він відбився від одної, за мало пристав до другої. Та хто другий зуміє з такою самопевністю, як Кайо, вірити у відроджуючий вплив своїх фінансових реформ? Кайо не новик у цій ділянці праці, людина з великим досвідом, майном та впливами — лише, внаслідок своєї надто різкої рішучости, має надто багато особистих та політичних ворогів.

Найближчий французький кабінет мусить узяти на себе не тільки весь тягар попереднього, але і всі тягарі війни, яку відчуває щораз сильнійше населення, приневолене оплачувати повоєнні довги та зростаючі проценти від них. Щораз яснійшою правдою стає для Французів те, що вони самі мусять заплатити відшкодування, яких сподівались від Німеччини, бо по такій війні, як остання, навіть переможці мусять рятуватись власними силами від руїни. Пригадаймо, що нинішні головні податки у Франції є такі: від торговельного доходового піднесено податок з 9·6 проц. на 15; від хліборобського з 7·20 проц. на 10; від не торговельних професій 7·20 на 10 прц.; від земельного з 12 проц. на 20; крім цього новий податок від доходів з капіталу зріс з 2·50 на 8 проц., не кажучи про хвилюючий вищі кляси суспільности податок від непродуктивної приватної власности, як дорогоцінности, картини, меблі, тощо. Додаймо, що офіціяльні відомости про воєнні витрати кажуть про міліярд, понад 2.000 убитих і 8.000 ранених з 160.000 рядового війська у Мароку і 40.000 у Сирії. Є чим бути невдоволеним.

Та найтрагічнійше в усій тій ситуації це те, що навіть вороги Франції не можуть у нинішній Европі бути вдоволені з клопотів французького уряду. Нарушення нормального розвитку такого живучого організму як французька держава не полишається без поважних наслідків на розвиток подій у всій Европі. Якщо льокарнійське порозуміння мало бути справжнім почином до ревізії помилок воєнної дипльоматії, то в інтересі европейського миру було би бачити в першій мірі ознаки економічного відродження тих держав, які хотять відроджувати инші. Внутрішна кріза кожної з таких держав відсуває на щораз дальший плян здійснення хоча би тих перших спроб, які називають себе працею доброї волі і мирного співжиття.

Діло не в сентиментальнім пацифізмі, а в необхідних економічних умовинах розвитку конґльомерату европейських народів.

Місяць жовтень є місяцем української книжки. — Пошануйте українську книжку, не дозвольте, щоби вона плісніла на складах, відділіть їй почесне місце у своїй хаті!

Ідилля.

Голос посла зі соймової урядової більшости про відносини в Польщі.

Як відомо, братя Грабскі дістали у соймі признання за свою успішну діяльність і мандат дальше продовжувати її — також від польських „соціялістів", які цим разом знову пішли рука в руку з клерикалами, магнатами й реакціонерами польської правиці. Вотум довіря висловила ППС. після двогодинної промови свого представника, посла Жулавского, — і просто вірити не хочеться, як можна було після ствердження того всього, що пос. Жулавскі ствердив з відкритої соймової трибуни, всетаки голосувати за даним урядом. Коли органи ППС. „Роботнік" (чч. 291—292) і „Дзеннік людови" (чч. 246—247) друкують у цілости промову посла Жулавского вже й після переведеного ганебного голосування у соймі, то хіба тому, що в самих рядах ППС. запанував настрій katzenjammer-у; бажання якось забалакати ту свою — врештою не першу й не останню — компромітацію. Очевидно, що читаючи нині промову пос. Жулавского й пригадуючи собі день 23. жовтня у соймі — мається посмак муштарди по обіді.

Говорячи про зловживання, промахи й недомагання скарбової і митної політики, про обманства в банках, злодійства в державних підприємствах, утиск соціяльно-економічний, безробіття, протекційну систему правління, перетяження буджету видатками на військо й адміністрацію і т. д. і т. д. — посол Жулавскі спинився і над спеціяльними сторінками внутрішньо-красної польської ідиллі.

Недотриманість урядництва і самоволя нацининів.

„Я є далекий від того, щоби посуджувати п. презеса ради міністрів і п. міністра внутрішніх справ у підпомаганню тих речей, які діються, але панове є винуваті і відповідальні за своїх урядовців, впроваджуючи двоглядну толеранційну систему. Якщо урядник щось зробить — то це святе. Не дальше, як тиждень тому я отримав на інтерпеляцію відповідь, яка звучить, очевидно, як звичайно: інтерпеляція безосновна, все є в порядку, але... старості загрожено, що колиб це повторилося ще, то дістане він дисциплінарку. Перед двома місяцями я дістав також відповідь, що „не маю слушности", але старосту... віддано дисциплінарці. Чи це є пошана уряду для сойму?

Маю тут листа, якого один з товаришів дістав вчора від одного старости, такого характеристичного, що дозволите відчитати його панам.

Староста, ідучи по публичному битому шляху, зіпхнув до рова автобус. Кілька осіб тяжко поранених, одна чи дві згинули. Приїхав посол, ствердив на місці, що староста їхав, не маючи права кермувати автом, не маючи шоферської карти ані шоферського іспиту. Приїхавши до Варшави, посол вніс інтерпеляцію. Отсе той староста пише послові:

„Здивувала мене незвичайно ваша поведінка і в першій хвилині я був певний, що шановний добродій став прокуратором або слідчим суддею. Вашої помочі ані науки я в цій справі не потрібував. Зазначую вам, що ця катастрофа, це лише випадок, і то такий самий випадок, як те, що ви з ткача стали послом. Тому заявляю вам і прошу перестати цікавитися моєю особою, бо я помолітів, і раджу займатися справами, які є для Вас відповідними, щоби скарб не платив Вам даремно гажі у висоті, як двом старостам. Не думайте, що я мушу бути старостою, на якому ідеал соціялізму не залишить сухої нитки. Маю за собою освіту, яка ставитиме мене завжди вище вас. Не буду урядником, так буду адвокатом, не адвокатом то прокуратором чи иншим чортом, і завсіди буду паном, а шановний пан, з хвилиною, коли перестане бути послом, завсіди буде тільки тим, чим був раньше, себтом ткачем і в додатку кепським."

Знущання над вязнями.

До нинішнього дня не припинилося, на жаль, дике знущання над арештованими. В останнє я дістав з Білогостоку відомість, що знову 18 людей мучено у варварський спосіб. На це треба бути уродженим катом. Уряд мусить поводитись безоглядно супроти того рода зловживань. Те, що діється тепер у Львові, ця поведінка Кайдана, це річи страшні і варварські.

Провокація.

Не менш огидною є система провокацій. У Польщі провокація є на денному порядку. Провокація потягає за собою страшні наслідки. До скількох злочинів довела провокація Цехновского, скількох людських жертв коштувала, не виключаючи його самого. А всетаки довідуємося, що справа Трояновского має бути затушована. Якщо уряд схоче мати повагу супроти краю і закордону, мусить покласти край і провокаціям і поліційним насильствам (gwałtom). Уряд мусить, між иншим, змінити організацію поліції. Команда поліції може істнувати для вишколу поліції, для її вдосконалення. Але поліція мусить підлягати адміністраційним властям, а не творити окремої влади.

Судівництво.

Дивні відносини панують у нашому судівництві. Воно молоде, а вже зуміло виробити собі виразно реакційний напрямок. Мусимо заявити бодай, щоби вимір справедливости не викликував загального обурення. Якщо зловживання робить суд, то воно ще гірше від зловживань адміністраційних.

Ланьцуцкого присуджено, а істнує від ряду місяців — не знаю вже від коли, бо вже так довго, що память заводить, — істнує та справа Поготовя Патріотув Польскіх, та справа П. П. П. і до нинішнього дня робиться усе, щоби тих людей звільнити від відповідальности.

Памятаю процес Абламовича в Кракові, який мав у себе магазин бомб. Увільнено його, „невинний". Прошу панів того рода справедливости не можна назвати справедливістю. Коли гляджу на допільність судової акції у відношенню до комуністів, здається мені, що вона не осягне своєї ціли. Звільнення такої людини, як Ланьцуцкі, чоловіка тупого і без значіння, було би не більшою шкодою як зроблення з нього героя. Панове не здаєте собі справи, що назвиска Ботвіна і Ланьцуцкого є краще відомі за кордоном, ніж назвиска всіх панів, які садять на цих лавах. Це є наслідок безрозумної, легкодушної політики, яка є в судах. Колиб там керувалися справедливістю а не політикою, такого висліду ми не мали би (Голос: „Спитайте, що зроблено зі суддею, який фальшував протоколи — урядує дальше").

Право ласки.

Президент Річипосполитої є конституційно невідповідальний. Однак по думці конституції хтось за його вчинки є відповідальний і ту відповідальність в цілій повноті мусить нести уряд, передусім мусить нести її міністр справедливости. Право ласки не повинно бути виконуване так, щоби викликувало обурення. Прошу панів, засуджується на смерть 18—20 літніх хлопців. Пан президент є побожний чоловік, не є відповідальний перед нами але він певно почуває відповідальність перед Богом за свою поведінку. Однак перед нами відповідальним є міністр справедливости, якому мушу сказати, що мусимо вважати варварством присуджування нелітніх хлопців на кару смерти. Якщо звільняється від кари фабриканта Ковя за втечу перед військовою службою, Росоловского за забиття жінки, Гордичку за вбийство жінки, а присуджується на смерть недолітків, то це є річ, якої навіть конституційно невідповідальний чоловік не повинен робити

І т. д. і т. д.

На соймовій арені.

За скасування кари смерти і доразових судів.

Внесення послів з комуністичної посольської фракції в справі скасування кари смерти і доразового судівництва.

Незалежна Польща прийняла у спадщині по давних завойовниках — передовсім по царатї — усе, що було виявом безглядного панування посідаючих клас і гнету робітників і селян. Але є в нашому політичному життю явища, що є виявом і твором уже незалежної Польщі. Одним із тих культурних дорібків, яким може похвалитися Польща, є нормальне істнування доразових судів із карою смерти та поширення їх компетенції на політичні злочини.

Розстріл чотирьох робітників комуністів Ботвіна, Гібнера, Рутковского і Киевського, першого за убиття провокатора Цехновского, инших трьох за те, що плянуючи замах на тогож провокатора, боронилися перед переслідуючою їх поліцією — потрясло до глубини опінією не тільки широких робітничо-селянських мас у Польщі, але й у цілому світі відбилося шляхом масового протесту.

Розстріл чотирьох робітників комуністів був увінчанням системи безоглядної боротьби уряду польської буржуазії з визвольним робітничим і селянським рухом. Був він яскравим доказом на те, що в тій боротьбі ні для уряду ні для буржуазії не вистарчає арсенал репресійних засобів, які полишили в спадку уряди кріваваго царату та инших завойовницьких урядів. Інституції доразових судів, як є в „демократичній" Польщі буденним явищем, не знає „демократичний захід", той захід, на який так дуже покликується і любить покликуватися польська буржуазія. А щож казати про віддавання доразовим судам політичних переступників, чого не знав ні російський, ні австрійський, ні пруський карний кодекс.

Російський кодекс навіть не передбачує кари смерти. В ньому істнує тільки 15 арт. переходових приписів до нормального поступування при звичайних проступках, який передбачує кару смерти тільки у виїмкових випадках. Той артикул не відноситься в ніякому випадку до політичних проступків. У Польщі той артикул уведено в систему шляхом продовжування розпорядку про доразові суди. Та продовжена зробила з виїмкового стану нормальний стан і звернула своє вістря проти робітників, селян і національних меншостей.

Доразових судів не знає т. зв. демократичний захід навіть при звичайних злочинах. У Польщі поширено доразові суди на політичні проступки і обнято ними також бувшу австрійську займанщину, де для політичних переступників була невідомою кара смерти. Для прикладу навести от хочби вбивство Потоцького Січинським, якого судив суд присяжних.

Так само представляється справа і в Франції, де, наприклад, вбійниця редактора монархічної газети Жерміна Бертон була звільнена від усякої відповідальности та кари судом присяжних. Уведення доразових судів у Польщі вважають робітники і селяне Польщі, а також опінія цілого світа актом терору маючих клас і їх урядів над працюючими масами за їхню боротьбу в імя найелементарніших прав, загарантованих навіть усею буржуазною демократією світа.

У тій системі терору головну ролю грає теж провокація. Дефензива насилає в робітничі ряди провокаторів, які шляхом сторіювання злочину, стають його співвиновниками, але карі за те не підлягають. Що більше, вони істнують на удержанню держави, а на випадок оборони робітничої кляси перед їх деморалізацією їх трактується як державних урядників.

За вязничими кратами находяться тисячі робітників і селян, яких запроторено туди на підставі провокаційних доносів. В боротьбі з ганебною системою провокації згинув у Лодзі молоденький комуніст Енгель, в боротьбі з нею згинули робітники Гайчик і Пілярчик. За знищення провокатора засуджено на смерть і Ботвіна, а процес Гібнера, Киевского і Рутковского мав теж у підкладі свому боротьбу з провокацією.

Тут треба зазначити, що навіть з точки бачення буржуазного права, як наприклад § 5. австрійського карного закона і арт. 127 російського кодексу, провокацію карається як співвину з переступством.

Тимчасом у Польщі провокація тішиться безкарністю і культивують її урядові чинники, яскравим доказом чого є от хочби справа Трояновского.

Дефензива фабрикує масово конфідентів і провокаторів а часто змушує людей до провокації страшним катуванням (останні факти: Львів, Білосток).

В імени міліонових робітничих і селянських мас закладаємо врочистий протест проти приміновання кари смерти, доразових судів, провокації та цілої системи гнету у відношенню до революційного руху і стверджуємо, що робітники і селяне ніколи не спічнуть у боротьбі за цілковите визволення суспільне і політичне, а крім цього вносимо:

Високий сойм зволить ухвалити: 1) скасування доразового судівництва, 2) цілковите скасування кари смерти, 3) скасування арт. 15 переходових приписів, 4) скасування усіх противробітничих і противселянських артикулів карного кодексу: російського, австрійського і німецького а то згідно з відповідним внесенням комуністичної посольської фракції з дня 17. березня 1925 р., 5) ввести в життя кари на провокаторів і тих, які провокацію підтримують та її культивують.

Варшава 6. X. 1925.

(Слідують підписи.)

По широкому світі.

Два сербські урядовці щезли в двох кільометрах від альбанського кордону, їдучи автомобілем. Їх шофер убитий. Югославянський уряд звернувся в цій справі з нотою до Альбанії.

Фашистівський уряд розвязав союз преси в Італії і його провід віддав фашистівському тріюмвіратові.

Америка має дати почин до оснування одного великого союзу европейсько-американських банків, який мав би бути перепоною для хвилювання ріжних валют.

С. Р. С. Р. призначив Раковського амбасадором у Парижі, а Красіна — у Льондоні.

Мароканці пробували повести наступ на Айдір, але з огляду на сильний спротив Еспанців мусіли віступити.

Шкільна справа.

Про народні школи національних меншостей в Польщі.

(Докінчення.)

IV.*)

Українське народнє шкільництво в Польщі, як і взагалі шкільництво всіх національних меншостей, опинилося над берегом руїни. Воно зникає непомітно на наших таки очах і небаром прийде вже час, де це шкільництво належатиме до гарних, романтичних історичних споминів.

Де шукати причини такого сумного стану нашої народньої школи?

В першій мірі, розуміється, в польському наступі на наше національне життя. В наступі, котрий вибрав собі народню школу за перший та найважніший обєкт своїх операцій. Цей наступ мусів остільки повестися, що атакуюча сторона мала в свойому розпорядженні могутню зброю державно-адміністраційної допомоги та охорони, а з другого боку не находила й донині не находить у свойого противника відповідного спротиву.

Так, утрата українського народнього шкільництва в Польщі, це наслідок нашої власної карногідної байдужости та провини! Винне тут учительство, винне все громадянство в особах його освітних і політичних організацій.

Вчительство завинило тим, що воно затратило найелементарніші почуття національної гідности, сумління та обовязків. Оправдуючи себе ріжними політичними переслідуваннями та важким історичним лихоліттям, воно заняло позицію безстороннього глядача при подіях руїнації національного істнування його культури з усіми її установами й засобами. Поширилося в вигідних і вдоволених „funkcjonarjuszy państwowych" у той час, коли народові треба було як найбільше активних робітників та оборонців, готових на посвяту і жертви. За це воно отримує нині, а властиво вже отримало гідну заплату, втративши зі загладою української народньої школи свій варстат праці! Так — „котюзі по заслузі!"

Громадянство в особах своїх освітних і політичних організацій завинило тим, що здеморалізувало до крайности народню масу, привчаючи її через кілька літ глядіти свойого щастя й долі в чужих, та ще й до того ворожих нам сил. Наш найтемніший селянин і робітник за прикладом своєї інтелігенції та ріжних національних організацій проявляв максімум „активности" на льондонсько-парижсько-генуенському фронті, а за те на фронті його рідної хати, обійстя, села, навіть його власної душі забрав противник преспокійно все, що йому необхідне для його найнужденнійшого життя — економічного й національно-культурного. Так то все мститься на народі, політичному анальфабетові, „висока політика"!

Ми втратили наше народнє шкільництво майже безповоротно. Вчительство втратило професійний варстат праці, а громадянство найпримітивніші установи національно культури. Це сумна правда, гірка дійсність! За те не втратили ми ще одного: можливости боротьби за поворот частини втраченого, та в обороні тих недобитків української школи, що ще якимсь чудом остали в наших руках.

Цю подвійну боротьбу прийдеться нам вести так довго, як довго обовязуватиме в Польщі закон про шкільництво національних меншостей з 31. липня 1924 року, та анальогічні розпорядки польського міністра освіти з 7. січня 1925 і 29. липня 1925. Мусить її вести з такою впертістю, витревалістю і пляновістю, з якою вестиме її наш противник. До цеї боротьби повинно стати однаково народнє вчительство й усе громадянство.

*) Гл. ч. 232, 233 і 234 „Діла".

О. Д-Р. Г. КОСТЕЛЬНИК. 12)

Зі Львова до Риму.

VI.

Чому „Рим"? — Одяг богословів. — Новий Рим. — Водограї. — Місто гробів.

Ще в вагоні на дорозі до Риму, призадумувались ми в вузшому гуртку: Чому Славяне перекрутили назву „Roma" на „Рим"? Адже для загального славянського виговору назва „Рома" зовсім підхожа. Виходить, що Славяне вперше довідались про Рим від Германів, і германське Rom (довге „о") віддали через Рим (грубе „ы"). А якщо Славяне були би довідались про Рим від самих Римлян, то либонь прозвали би Рим — „Рума" а не „Рома". В латинському виговорі це „о" в назві „Roma" було довге і численні народи віддавали його через „у". Так пр. на Сході Римлян називано „Румі", а Араби й донині так їх називають. У Хорватії (в Сирмії) є старе римське містечко з назвою „Рума". Та звав, як звав, — а ось ми в городі, що довгі віки був головою цілого „нашого" світа.

До Риму приїхали ми 21 липня в 1 год. пополудні. І тут на двірці чекали нас знайомі: обидва оо. ректори нашої колеґії (один ректор, що уступав, а другий, що саме тоді наступав) і кількох богословів. У Галичині, в „краю", з певністю не є широко відомо, що наші богослови в Римі, навіть механічно, репрезентують і поширюють українство. Вони носять сині реверенди з жовтими випусками і жовтий пояс. Наші національні коліри... Хто видумав такий одяг для них, певно був великий патріот і хотів Римлянам безнастанно тикати в очі тим, що par excellence „наше"... Але — може й навпаки? Ануж хотів він тим показати Римлянам, що Українці — так з своєї волі — беруть на себе те, що спеціяльно римське, ватиканське?... Нині в нас такі часи, що годі визнатися в таких субтельних диверзіях. А вони в нас либонь завсіди були такі. Для повнійшої інформації мушу сказати, що богослови в Римі мають дуже сорокаті одяги — кожна нація має свої спеціяльні коліри для реверенди, випусків і для пояса. Одначе тільки одяг наших українських богословів має ті самі коліри, що й одяг папських швайцарів (папської військової сторожі). Їх середньовічна лицарська одежа зшита з темносиніх і жовтих смужок по черзі. Дивно, що кресові польські патріоти ще не піднесли бодай у часописах претенсію, щоби вже раз „odruszczyć" і „spolszczyć" папських швайцарів... У Львові на вулиці певно не стерпіли би їх!

І знов розділили нас на дві ґрупи, розміщуючи нас у двох пансіонах (пансіон д. Онацького і Albione). І знов загальним бажанням було: Чим скорійш обмитися — з коминяра статись чоловіком! — та переспатися. Це звичайне „амінь" по довгій подорожі.

А ще — коли спека! Був з нами радник, що ні їсти ні пити не хотів, тільки — ванни йому! Ванна мусить бути! Ванна передовсім!

Тай буляж спека в Італії в той час! Небо без хмаринки, а сонце не жартує — цеж Італія! Про дощ ні чути, (в Галичині в той час дощі та дощі).

Але — до речі! Ласкаві читачі хочуть щось почути про „вічний" Рим, центр і властивий титул нашої подорожі (булиж ми паломники!), а я розписався про „це і те". Отже зачинаю.

Новий Рим уповні европейське місто. Weltstadt, хоч Рим не дуже великий (перед війною начислялось у ньому до пів міліона мешканців). Є в ньому величні палати, як нпр. палата найвищого трибуналу (біля Тибру): роскішні віллі; імпонуючі памятники, як пр. памятник Віктора Емануеля, освободителя Італії; просторі, чудові парки; вулиці чисті; тротуари в порядку; рух по місті великий — модерна великоміська „музика" автомобілів так і не переривається, а її ґама багата собі. Одначе треба завважати, що новий Рим перемішаний із старим. Тут якесь румовище, а біля нього найгарніші палати, які могли би й у Відні стояти на одній з чільнійших улиць. Чим новий Рим відріжняється від инших европейських великих міст — це водограї. Водограї стрічаєш усюди — на кожній „piazz-i" обовязково. А вони мають ріжні повидумувані форми. В тому Італійці любуються. Так нпр. бють водограї (то в формі джерел, та в формі каскади) з-під палати найвищого трибуналу, і здається, начеб ті палата була побудована на ріці. В парках і городах пальми, лаври, кипариси, пінії і подекуди бамбуси надають Римові полудневий характер.

Старий Рим — той з поганських часів — найбільш памяток оставив по собі по лівій стороні Тибра довкола Кольосея. Зараз тут „forum romanum", лук царя Константина і ин. Крім цього лука й деяких инших виїмків, все ру-

дянство, взаїмно собі допомагаючи, взаїмно себе підтримуючи.

Наше національне положення — важке. Але силою можемо таки з нього видобутися. А сили цеї шукаймо в своїй національній чесности, гідности, напруженні волі та найбільшій активности.

In hoc signo vincimus!

Учитель.

Українські установи та їх урядництво.

З приводу статті проф. М. Возняка.*)

У своїй статті на тему українських установ проф. М. Возняк по дорозі в конечности торкнувся урядництва тих установ. Тому, що в нас у цій справі панують ще старосвітські думки, слід би їй присвятити дещо уваги з боку ширшої, а не тільки станової, громади.

Теперішню реальну силу й вартість української нації становить зорганізоване у відповідних установах національне життя: освіта, кооперація, політика, професійні спілки. Що незорганізоване, це не представляє для розвою нації великої вартости; це хмаровина, чи рідина, яка тільки-що становить матеріял для будучої сили.

Кожна організація спирається на одиницях, які є душею установи. В менших установах, обмежених на малий простір, душею являються здебільша члени управ установ. У більших, у централях, де зосереджується багато ріжнородних справ великої ділянки, а через те члени управ ізза своїх службових обовязків не в силі виконувати якінебудь чинности, — там ціла праця й дійсний розвій установи спирається на урядовцях. Розуміється, що маємо на думці урядовців характерних, з ініціятивою, енергією, відповідним життєвим досвідом, знанням відносин і людей, а не переписувачів паперу. Годі вимагати від члена управи, щоби він кидав службове заняття, сідав до стола, студіював місцеві відносини, переглядав попередні акти, розроблював подрібно проєкти якоїсь ділянки, їхав у край, словом брався за виконну роботу. А якраз ця робота і є зростом установи. При теперішній матеріяльній — не говоримо вже службовій — залежности такого члена управи, його робота носилаб признаки доривочности й не далаб бажаного висліду, особливо тепер по наших централях, які вже так дуже розрослися. Колиб член управи великої установи міг таку роботу виконати, тоді очевидно для тої установи не конечно булиб потрібні й окремі урядовці. Але тоді такий член управи був би фактичним урядовцем. Виходить, що інституції розвиваються в першій мірі завдяки хистові їх урядовців. Здається, що для кожного неупередженого, для кожного справедливо й льогічно думаючого громадянина зовсім ясна й самозрозуміла думка проф. Возняка, що урядники т. зв. „приватні" українських установ — коли вони дорослі до свойого завдання — це одні з важніщих носіїв самої ідеї, яку собою уявляє установа, це головні стовпи, на яких здвигається могутня будівля: народне життя. І держава держиться у великій мірі своїми урядовцями. А чим для держави її урядовці, тим для нашої бездержавної нації урядовці її установ.

На щож у такому разі вибирати управу? На те, щоби був не тільки постійний контрольний орган, поставлений довірям більшости членів даної установи, але ще в більшій мірі на те, щоби той орган давав напрям праці в даному часі та умандатований громадянством рішав у його імені у даний момент всі передбачені й непередбачені справи установи, словом вів **п о л і т и к у** даної установи та відповідав за неї. Представництво інституції — самозрозуміле.

На жаль, деколи управа не може дати проводу установі, особливо тоді, коли — як каже проф. Возняк — туди „вдираються одиниці через припадок", або коли незрячі пігмеї, люде короткозорі, без ясної думки на справу, яку мають заступати, чи — не приведи Господи — хижаки. Коли так зложена управа інституції розуміє ще свій мандат на контролю в той спосіб, що не вяже рук своїм урядовцям, то ще інституція держиться (про розвій уже тут важче говорити). Але коли така управа держить урядовців на мотузочку своїх примх, власної пустої амбіції, чи інтересу не звязаного з даною установою, ані з потребою народнього розвитку, — тоді може наступити й упадок установи.

Тому то управа мусить співділати з урядництвом, уважаючи його на ділі за дорадника й співробітника великої будови. Де цього нема, або що ще гірше: де управа установи мусить скриватися зі своїми ділами перед урядовцями, де уводиться пережиті, нею самою в святочні дні поборювані звички дипльоматії, де намагається не в справах тактики, але у звичайних, господарських, задержати тайну перед урядовцями й загалом, — там щось нездорово, щось псується.

Зі сказаного ясно, яке важне місце займає „приватне" урядництво в розвитку **н а ц і ї**, особливо української. Українське приватне урядництво рекрутується з тих самостійників, що на державну службу не числили, або яких ізза їх самостійної вдачі до державної служби не принято. Це цінний матеріял. Коли взяти на увагу, що в нас незалежних людей так як нема (навіть адвокати й лікарі уважають себе тепер людьми залежними), то вага тих людей особливо для їх власної установи ще збільшиться. Тому ми повинні радіти, що ряди того інтелігентного стану збільшаються, що незалежні люде йдуть на службу до кооператив, союзів, Просвіт, Кружків УПТ тощо. Воно, це урядництво береже свої установи як ока в голові. Коли в инших народів зловживання по установах з боку урядництва щоденне явище, то в українських установах це дуже рідкий виняток.

Таке ставлення справи здається самозрозуміле. А одначе загал глядить ще й досі на це инакше. Деякі установи поклали навіть у свій статут постанову, що її урядовець не сміє війти до її ширшої чи вузшої управи. Не йде тут про це, щоби взяти урядовця інституції до її управи, бо цю річ треба трактувати індивідуально, від випадку до випадку: відповідно до особистих кваліфікацій даної людини. Йде тільки про це, що загалом така постанова є. Виходить, що людина, яка на справах даного товариства найбільше визнається, яка присвячує тому товариству всі свої сили, яка з розвитком товариства звязує своє буття, — не сміє мати голосу при рішеннях про справу того товариства. Що більше: не рідко дається почути простацький голос про урядовця „ми його годуємо", так — немов би той урядовець не заробляв на себе.

Приватне урядництво свідоме своїого значіння в дану хвилю. Воно мусить тішитися довірям загалу, мусить почувати, що його трактується як рівновартних і рівноправних громадян без ніяких обмежень. Тоді воно не тільки не зневіриться у своїй праці, але поведе її ще більше інтензивно на користь установ і народу.

Л. Ясінчук.

*) „Діло" ч. 230. з 15. Х. 1925.

В міських справах.

(Всенародне віче у Львові.)

(Безробіття і податки; дороговеча і охорона льокаторів.)

Віче, скликане Народньою Організацією Українців м. Львова до театральної салі Муз. Тов. ім. Лисенка в дні 25. жовтня ц. р., було посвячене справам міської людности. Саля була виповнена переважно робітництвом.

Збори відкрив голова Н. О. п. І. Л і щ и н с ь к и й, пояснивши, чому саме мешканці Львова мусять забрати рішуче слово у вище названих справах. До президії зборів покликано п. І. Ліщинського, А. Короля і О. Карася і на секретаря п. С. Трусевича.

Річевий реферат виголосив п. В. Ц е л е в и ч. Засуваючи загальний господарський стан, покликуючись на факти і статистичні дані, референт доказував, що як сільській, так і міській людности грозить господарська руїна і голодова смерть. Хоча безробіття в Польщі зростає загально, то українським робітникам приходиться терпіти ще й національний гнет, так що і з політичних оглядів Українцям відбирається змогу заробітку. Державні і міські власти викидають грубі гроші на банкети, приняття „загряничних гостей" і инші патріотичні шопки, а суми ті можна би ужити на ведення публичних робіт, при яких найшла би працю широка верства міського населення.

„Податкову шрубу" скручено до останніх границь. У львівській скарбовій палаті є понад 100.000 рекурсів, падуть торговельні і промислові підприємства, множаться ліцитації. Через заведення всяких монополів і запродання їх заграничному капіталові населення платить величезні посередні податки. В державнім буджеті найбільшими позиціями є видатки на військо і поліцію. Надмірні податки на нерухомости викликують підвишку комірного, а безробітна людність не є в силі платити вже теперішних мешканевих оплат.

Після реферату і живої дискусії принято резолюції, в яких ухвалено:

I. З а п р о т е с т у в а т и: а) проти скарбово-фінансової політики польського правительства та знехтування 8-годинного дня праці;

II. б) проти неприймання українських робітників до державних і міських заведень і проти вимоги з боку них заведень переходу на римо-католицизм.

III. в) проти заведених посередніх податків, які обтяжують в першу чергу незаможне населення і через підвишку цін на монополеві вироби;

IV. г) проти непомірного обтяження ріжнородними податками ремесла;

V. домагатися: а) зменшення видатків на військо, поліцію і урядовців;

VI. б) рівномірного і справедливого трактування українського населення при розділі підмог для безробітних на зиму через запорті підмоги в вуглю і барабольках;

VII. в) здержання підвишки комірного, здержання мешканевого податку і продовження речинця, після якого можна визувати льокатора;

VIII. г) покликання зльокатованих українських службовиків до служби або виплачення їм і їх родинам належних емеритальних забезпечень;

IX. д) скасування листи для промислових виробів першої потреби.

Окремо принято резолюцію, в якій осуджено розтратну господарку магістрату м. Львова і поставлено домагання негайно розпочати міські роботи і видати заборону будувати доми зі сутереновими поміщеннями. Візвано українське громадянство творити і попирати українські кооперативи, попирати своїх ремісників, купців, робітників і підприємців. Зокрема поручено Народній Організації занятися переведенням успішної підписки акцій Земельного Банку Гіпотечного, з тим, що в слідуючім сезоні частина фондів має бути ужита на урухомлення українського будівельного промислу.

Вкінці поставлено цілий ряд внесків, в яких зібрано домагання переведення акції за розвязання Ради м. Львова; створення комітету допомоги безробітним у Львові; оснування бюра правної поради при Народній Організації м. Львова; притягнення інтелігенції до участи в публичних виступах і т. и.

З концертової салі.

Концерт на дохід української Театральної кооперативи, що відбувся дня 22. п. м. в салі Лисенка, заповідався інтересно виступом трьох нових невідомих досі у нас концертних сил: співачки Д. Левицької, і сестер Мандичевських, скрипачки і піяністки.

Публика зібрана на цьому концерті, численніще, ніж звичайно, вийшла вдоволена, виявлявши тільки деяке невдоволення з причини надто **к о р о т к о ї** (!) як на той концертантки, програми, скороченої ще більше тим, що одинока її фортепянова точка (Schumann-а Conata g-moll) (з причини несподіваного інциденту із пальцем піяністки) відпала.

Найбільше успіху мала справедливо співачка п. Дар'я Левицька. Колишня ученица Муз. Інституту Лисенка, недавна абсольвентка віденської Академії — являється нині до певної міри голосово й артистично вповні заокругленою. Хто знав її кілька літ тому із наших „пописів", — мусів відразу мати явний доказ того, що може зробити в короткім часі добра солідна школа. Не хочу підчеркувати стільки розвою самого голосового матеріялу, як особливо розвою інтелектуальних та артистичних сил співачки в напрямі самостійного опанування змісту співаних творів та примінення до них потрібної стилевої інтерпретації. В тім напрямку співачка виказала вже неабияку зрілість і інтелігенцію. Усім співаним жанрам від великих оперних арій аж до пісенних форм, народнього чи моторного типу, вміла надати те, що в них питоме та характеристичне. Може бути, що у великім її голосовім матеріялі не всі реґістри ще ідеально вирівнані, але й тепер уже на порозі своєї співацької карієри п. Д. Левицька виявляє вже собою, як на наші відносини поважну силу на концертовій естраді, а може бути й на сцені, чого їй слід би тільки щиро побажати.

Про артистичні вальори другої концертантки, скрипачки п. Катрі Мандичевської на основі двох малих точок (Vitali-Ciacona і уривок з концерту Мендельсона) судити трохи важко, коли хто хоче бути вповні точний і совісний. Загально беручи (особливож у „Ciacona"-і), зробила вона гарне вражіння як скрипачка з поважними аспіраціями, виявила гарний тон, певну й рішучу в спокійну руку, та інтеліґентну лінію фразування, а в наддатку також легкість та ритмічне згармонізування техніки. Але все те разом не дало ще якогось повного образу індивідуальности, тим більше, що надто очевидна „трема" декуди мала також свій вплив. Побажане було би мабуть дати артистці нагоду до частійших виступів із більшими творами.

У всякім разі концерт виказав відрадну появу, що ряди нових поважних продукційних артистичних сил все таки у нас більшають поволі але постійно.

Д-р С. Л-ич

іни — то менше, то більше законсервовані. Все описати — хочби тільки приблизно — годі. Forum romanum довкола, де приступні місця, обведений дротяною решіткою, і якщо хочеш його звидіти, — „una lira cinquanta"! (в дійсности вступ більше коштує). Маса грубих потрісканих марморових колюмн. Деякі ще стоять, деякі лежать на землі. Рештки якихось кімнат храмів. Сходи і знов сходи. Нижче, вище. На одному місці показують староримські гроші, що внаслідок огню прилипли до камінної підлоги (тут був римський банк). Ідемо по сходах вище. Тут руїни старохристіянської церкви. Примітивні образи на мурах — ще їх можна розпізнати. В мурах на багатьох місцях вижолоблені вузенькі ями — це гроби. В них бачиш рештки кістяків... Ах, мусів бути кольосальний розвал життя в тих часах — бодай для морально чистійших душ, коли так утікали від життя і так обожали мертві трупи! Просто не хотіли люде з ними розлучатись. Вправді сама отся **і д е я** міститься в християнстві. Алеж Римляни „живцем" хотіли мати мертвих при собі. Абстракція для них була нічим. Така була їх вдача. Зате вони й поклали свою руку на весь старинний світ. А Греки, „абстракціоністи", ніколи не панували. Тільки „per nefas" (припадком) Олександер Великий варвар-Македонець, розніс їх імя і мову і власть по східному світі... І родяться рефлексії про нас, Українців... Варвар Москвин розніс наше імя („Русь") і культуру по східному світі... (Далі самі передумайте, ласкаві читачі.)

По протилежному боці кольосальні зруйновані мури з цегли. Та цегла більша, як наша, але тонша. Така вона у всіх староримських будовах. Виходимо ще вище. Якісь коридори з марморовою підлогою, по котрих ще старі Римляне ходили й гуляли собі... Дивне це вражіння для синів молодого народу! А ось тут досить добре законсервована палата матері цісаря Тиберія (domus Liviae). Підлога також ще первісна, на мурах малюнки — деякі без ушкодження. На лівому мурі дві оловяні рури з давніх водопроводів. Одначе ці рури знайдено під підлогою (так каже Бедекер). Виходимо в невеликий, але гарний город (парк) Лаври. Ми на горбі Palatinum, з якого гарний вид на Рим. Тут давно стояли палати римських цісарів.

(Продовження буде).

НОВИНКИ.

— Конфіската. Останнє число „Діла" сконфіскувала прокуратура за три великі уступи з передової статті п. з. „Система провокації".

— Слідчий судья обвинуваченим. Недавно втік у Варшаві з кімнати слідчого судді Штранцмана визначний польський комуніст Юліян Лещиньскі. В 1920 р., коли більшовики зближались до Варшави, Лещиньскі був членом більшовицького уряду для Польщі, в якому займав становище комісаря внутрішних справ. Лещиньского арештували в 1924 р. та посадили його до бендайської тюрми. Перед тижнем привезли його для переслухання і конфронтації з деякими свідками до канцелярії слідчого судді Штранцмана. Лещиньскі скориставши з недостачі досвіду конвоюючого його поліцая, вийшов по переслуханню з кімнати судді та втік. Слідчий судья Штранцман і поліцай будуть відповідати перед судом за цю втечу. Судья відповідатиме за бездіялля влади, тобто за те, що замісць конфронтувати Лещиньского особисто, доручив переведення конфронтації своїй аплікантці. Якщо суд признає, що це сталося виключно з недбальства, то судді грозить кара 6-тим січного арешту. Якщож суд стане на становищі, що Штранцман допустився того недбальства з розмислом і тенденцією, то в такому випадку загрожує йому кара дому поправи від 1—3 літ. В обох випадках суд може його позбавити становища судді. Поліцаєві загрожує кара одного року. — Радянська агенція „Тасса" повідомляє, що Лещиньскі прибув уже до Москви.

— Пепесівський патріот стягає чуже золото до скарбу. Фінансова і буджетова соймова комісія радила над проєктом закону про злагіднення фінансової кризи. У звязку з тим поставив п. Г л а в н е р таке внесення: Сойм взиває уряд, до предложення законопроєкту, силою якого всі громадяне держави, правні особи і т. д. будуть примушені титулом примусової позички, опроцентованої та зворотної на протязі 30 літ, зложити дорогі камені і перли до державного скарбу з метою побільшення забезпеки золотого.

— Арештування дефравдантів у Варшаві. У Варшаві арештовано двох урядників т. зв. Самоходової Централі Сарновского і Мозделевского, які в переговому сезоні здефравдували 32 тисячі золотих державного гроша. Яка це з черги дефравдація державних грошей, годі й порахувати. Крадуть і крадуть при кождій нагоді і серед усяких обставин.

— Реформа карного кодексу в СРСР. На відбуваючійся саме тепер Сесії Всесоюзного Виконавчого Комітету в Москві предложив генеральний прокуратор СРСР. Криленко новий проєкт реформи карного кодексу в напрямі відповідальности за державну зраду. Згідно з тим проєктом у майбутньому каратись буде не тільки виконані злочини державної зради, але й намірені, карою смерти. Карою смерти буде каратися також за спроневірення державного майна. Строго каратиметься також проступки проти вільної торговлі горілкою.

— Для музикальних. Найдено рукопис відомого композитора Вебера „Велику Службу Божу", яку вважали затраченою. Находку зробив віденський учений д-р Шнайдер.

— Скорочення міністерських платень... але в Англії, прийняв спеціяльний комітет виділений з членів англійського парляменту. Ця знижка має дійти до 10 прц. і нижче.

— Кріваве передвиборче віче. На передвиборчому вічу в Празі промовляв відомий словацький діяч о. Глинка. В часі зборів прийшло до гострих сутичок між сторонниками аграріїв і сторонничками національної партії. Вивязалась стрілянина, з часі якої ранено поважно 20 осіб.

— Країна найкращих бібліотек. Якщо скількість бібліотек має бути мірою освіти населення, то виходило би, що мешканці провінції Онтаріо належали би до найкультурніших. На три міліони людей мають 460 публичних бібліотек. Скільки є в нас? — не питайте.

— Літаючі автомобілі. Найдено вже спосіб зєднати літак з автомобілем. Німецька фірма А. Г. Дармштадт, відома фабрика автомобілів, придумала своєрідну конструкцію, завдяки якій тзв. аеромобіль стане загально доступною машиною. Літак зможе їхати по вулиці як автомобіль чи автомобіль у воздусі... як хочете.

— Справа підвишки чиншу. Правнича комісія польського сойму почала 28. X. нараду над проєктом новелі до закона про охорону льокаторів. Реферований пос. Пужаком (ППС.) проєкт має на цілі здержання автоматичної підвишки чиншу від 1. січня 1926 р. зогляду на економічну кризу. Референт Пужак заявився проти внесення ХД., бо ХД. домагається здержання підвишки лише для безробітних і для тих, що заробляють місячно максимум 80 зол. Проти проєкту заявилися пос. Бітнер, Бродацкі і Женецкі.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Польський сойм.

На засіданні польського сойму 28. X. була дискусія над поправками сенату до зак. про виконання зем. реформи. Голосування над законом буде в пятницю. Опісля приступили до закона про організацію тюремництва. Пос. З о м е р ш т а й н (Жид) констатує, що з дослідів соймової комісії виходить, що у вязницях бють, що не опалюють келій. Дуже часті є голодівки. Пос. П р и с т у п а (комуніст) і Є р е м і ч (Білорус) вичислюють приміри пожалування гідних відносин у вязницях. Пос. У з є м б л о (соц.) констатує, що закон той слід розглядати спокійно, тому про подробиці не говорить, одначе прилучується до протестів инших бесідників, котрі заявилися проти теперішньої системи слідств і кар у тюрмах і вязницях і проти системи затушування цього вязничними властями. Пос. кс. В и р е м б а л ь с к і старається вибілити надужиття, напятновані попередніми бесідниками. Стає в обороні винуватих тих надужить і є вдоволений з теперішнього стану. Мін. Ж и х л і н ь с к і старається відперти пороблені закиди. Пос. Козловскі (НД) поставив внесення перервати дискусію. Маршалок заявив, що у справі внесення „Визволення" про розвязання сойму розглядатимуть на слідуючім засіданні, в пятницю. На цьому наради покінчено.

Кінець гр.-болг. конфлікту.

Греція й Болгарія повідомила Раду С. Народів, що приймають без застережень її рішення. Гр. уряд зазначив, що евакуація болг. території почалась 28. 10. Гр. і болг. делегати зажадали переведення слідства С. Н., для ствердження причин інцідентів. Бріян прийняв із вдоволенням відповідь Греції й Болгарії.

Рада Союза Народів запізналася вже з повідомленням військових знавців, котрим поручено сконстатувати на місці, чи виконано вже приказ, даний грецьким і болгарським військам.

Кріза франц. уряду.

Останні вістки повідомляють, що Пенлеве одержав місію утворити уряд. Дуже правдоподібне, що Бріян остане на становищі міністра заграничних справ, бо зміна на цьому становищі перед ратифікацією льокарнських договорів була би шкідна. Дуже правдоподібне, що новий уряд Пенлеве буде можливий лише при співпраці Еріо. През. Думерг скінчив 28. жовтня конференції. Деякі політичні кола є думки, що було би більше вказаним, колиб місію утворення уряду поручити Еріотові.

За розвязання фр. парляменту.

27. X. представники чотирох клюбів фр. лівиці радили, що слід би робити, колиб становище палати депутованих і сенату у справі уряду не було згідне. Партії згодилися, що в разі такого конфлікту слід розвязати парлямент і перевести нові вибори.

Бомбардування Дамаску.

З Льондону повідомляють, що в Дамаску збомбардувала франц. артилерія 500 домів. Жертвою впало около 8000 люда. Втікачі оповідають, що бомбардування тривало 57 годин. Вірмени масово кидають Дамаск. Арабська екзекутива в Єрусалимі заявила, що наслідком бомбардування Дамаску Французи втратили всі симпатії Арабів.

Недуга Троцького.

Рижські часописи повідомляють із Москви, що Троцький знову занедужав. Він одержав півторамісячну відпустку для лікування в Сухані.

Біржа.

Гроші.

Амер. дол. 6·01·00—6·01·50, канад. дол. 5·56 —5·60, чеські кор. 0·17·50 — 0·17·66 леї 0·02·50 —0·02·75, франц. франк 0·27·50—27·75 швайц. фр. 1·14—1·15, анг. фунт. 28·10—28·30.

Золото. 20 кор. 24·25 —24·50, 20 франк 22·55—22·80; 20 марк. 27·60—27·80; 10 руб. 30·70—30·90.

Срібло. Австр. кор. 0·51·00—0·50·50, 5 австр. кор. 2·55—2·60, фльорени 1·28—1·30, рубл. 2·13—2·14, рубель дрібним сріблом 1·00 —1·08.

Збіжа.

Пшениця кр. з 1925 р. 20·50—21·50, жито з 1925 р. 15·25—15·75, ячмінь паст. 00·00 00·00 овес гал. 17·00—17·50.

Дописи.

З Гуцульщини. *„Верховино, світку ти наш. Гей, як у тебе так мило!"* Мило, та не для нашого горем прибитого темного, засипаного адміністраційними карами, стероризованого надужиттями місцевих кацапів, пригніченого надмірними податками і даниками Гуцула. Мило, та хіба для влізливих зайдів, перед якими безрадно опускаємо руки, які витискають останні соки з цеї живописної країни, навіщеної ще й елементарними нещастями.

Пашні цього року не було, трави мало, та й тої не давали зробити безнастанні дощі: хмароломи спричинили несподівані, великі повені, води замулювали й так нужденні гуцульські огороди, забирали ґрунта завдяки дикій сплавачці (Ф. Ґенци) по Черемошу. Вчасні морози і снігти відбирають решту надії. Чорна розпука огортає Гуцула: заробітку (бутини—вируб лісів, будівництво) немає, а ще до того кругом границі; на полонинах сніги, тож передчасно зігнано маржинку з верхів. А тут — повінь документів (ще й пограничних: без „дозволу" не пускають на ярмарок), в яких і тямущий чоловік не розбереться, а тут скарб тисне за податки, а тут усякому лиш дай та дай! І йде масова випродаж худоби за безцін. Настав час жнив для хрещених і нехрещених пявок, які добре знають положення Гуцула, добре знають, яку ціну ставити на маржину, якої Гуцул мусить позбутися, щоби не вмерти з голоду та щоби позбутися податків. На жаль, погано записався у вас (Жабє) і наш Краєвий Союз для збуту худоби, який платив цього літа далеко менше, як Жиди-посередники. Жиди використали нагоду, обнизили й собі ціни і пішло нарікання, що свої нищать народ. Розуміється, що наш Союз не має вже чого показуватись. Ще один досвід, як обережно, обдумано треба поступати на селі.

І сунуть з одної сторони череди худоби на ярмарки; старці, жінки і нелітні діти двигають додому (30—50 км) по четверточці (25 кг) кукурудзи або ячменю, обливаючись горячим потом; з другої сторони вганяють шалено авта, в яких видніють випасені, вдоволені людці (в товаристві женщин), які мабуть любуються тим, як залякані гуцульські коната стають дуба над пропастями. Взагалі дикі інстинкти проявляються в тих людців. Прислухуюсь розмові ветеринаря Г. з фізиком К. (в Косові): „Приходить до мене (розм. ветеринаря) Гуцул і каже: Вродило си ми теле і наложили кару; але не було гроший, то я відсидів добу. А тепер у мене корова кітна; порадьте ми, що маю робити: ци то теле вбити як вродитси, ци йти відразу до арешту".—Розуміється —для людей з „вищою культурою" крик розпуки нещасного, необзнайомленого з польськими приписами Гуцула є нагодою до розривки, до кпин...

І на кожному кроці використовують немилосердно темноту Гуцула. Навіть домовий податок, ухвалюваний гром. „радами" — і той, на диво, чим дальше у гори, чим дальше від Косова — тим більший. Вкінці зачули жир і хлібоїди і в половині жовтня зїхались до Косова зі Стовпюком на чолі.

А наша інтелігенція? Спить собі преспокійно і не думає навіть рушитись поза Косів-Кути. В найкращім разі зійдеться в „Бесіді" і побалакає, побавиться сплетнями, кидає на всі сторони підозріння (ознака деморалізації), сіє недовіря у власні сили, а позатим білярд... і більш нічого. А на село немає кому ні пійти ні поїхати, от хочби з відчитом. Не має кому навіть зібрати фактів про надужиття, немає кому подати Гуцулові ради. Бо подумати тільки: до українського адвоката приходить селянин, засуджений адміністративно на 20 зол. кари. На нещастя застає соліцитатора, який жадає 12 зол. за написання рекурсу. Гуцул відходить з огірченням і платить кару. Найгірше поставлена у нас кооперація. На сором і ганьбу — в Косівщині тільки одна кооператива і то не живе а вегетує (в Кутах), а кілька є на папері. Правда, деякі впали тому, що до діла брались не фаховці, а сватки, які поза своїми інтересами з кооперацією нічого спільного не мають. Тут треба звернути увагу на поступовання окр. суду в Коломиї, який досі не зареєстрував нового статута кооп. в Соколівці — внесеного ще в грудні 1924 р. Поліція не має вже чого чіплятися, тож відбирає в Гуцулів мосяжні топірці, які — видно по її поняттям — загрожують... цілости держави (Ясенів, Криворівня, Красноїля, Жабє). Від що пору лунає клич: „Свій до свого!" „Підпирайте рідний промисл!" Сільська крамниця спроваджує пасту Левицької, але — на превеликий жаль — ціла посилка на українське село приходить з написом „Elegant" і т. д... Про утраквізацію шкіл, почтові непорядки в Устєріках, асекурацію (недбальство Дністра), збут книжки, славетні дороги, рознузданість інстинктів власть імущих і лихву — другим разом. Сумно й невесело тепер на Гуцульщині. Недавно відкрив у Кутах адвокатську канцелярію молодий адвокат д-р Маріян Ґардецький. Маємо надію, що молодий адвокат розворушить нашу тутешню інтелігенцію та й взагалі причиниться бодай в деякій мірі до поправи відносин.

Верховий О.

ОПОВІСТКИ.

Репертуар „Українського Наддніпрянського Театру" О. Мітkевич:

В и н н и к и, саля „Нар. Дому".
30.X. „Вій".
31.X. „Пан Твардовський".
Л ь в і в, саля Лисенка.
1.XI. „Маруся Богуславка".
3.XI. „Казка Старого Млина".
5.XI. „Дні нашого життя".
7.XI. „Чорна пантера і білий медвідь".
8.XI. в год. 3·30 по пол. по цінах знижених „Вій", в год. 8. вечер „Ніч під Івана Купала.
Нові декорації і костюми. 562 23—?

Український мішаний хор Д. Котка
у суботу 31. X. Калуш.
у неділю 1. XI. Станиславів.
у понеділок 2. XI. Станиславів.
у второк 3. XI. Станиславів.
у четвер 5. XI. Коломия.
у пятницю 6. XI. Коломия.
у суботу 7. XI. Коломия.
у неділю 8. XI. Снятин.
у понеділок 9. XI. Снятин. 518 30-?

Вписи на Висший кооперативний курс при Торговельній школі Тов. „Просвіта" у Львові вул. Коперніка 1. замикаються 4. падолиста 1925. — *Управа.* 2-2

Ширші сходини членів „Союза Українок" відбудуться у пятницю, дня 30. жовтня 1925 р. в год. 5. попол. в льокалі „Бесіди", Руського 22. На деннім порядку реферат п. Вланки Баранової „Наталія Кобринська а український фемінізм". Проситься всіх членів явитися. 710 1-1

За редакцію відповідає І. Рудницький. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.